herpy

WĘŻE

African Brown House Snake

Boaedon fuliginosus

Boaedon fuliginosus to niewielki, smukły i nocny wąż dławiący z sawann Afryki Zachodniej, gdzie często żyje w pobliżu ludzkich domów i zjada wszystko, od jaszczurek po gryzonie. Zwierzęta dostępne w handlu są odporne i jako dorosłe zwykle stają się spokojne, ale mają bardzo silny odruch pokarmowy i są wprawnymi uciekinierami.

Rodzina: Lamprophiidae Dawna nazwa: *Lamprophis fuliginosus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**60-120 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-20 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Naziemny**
Środowisko	**Sawanna**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 45 × 40 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-32 °C**
Temperatura w nocy	**20-24 °C**
Wilgotność	**40-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Kręgowce**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**5-16 jaj**
Zniesienia w roku	**1-4**
Inkubacja	**55-65 dni** przy 29-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Boaedon fuliginosus to smukły wąż o gładkich łuskach, owalnej głowie, dużych oczach z pionowymi źrenicami i ubarwieniu ciała od jasnobrązowego przez oliwkowe po prawie czarne. Wzdłuż każdego boku głowy biegnie zwykle jasny pasek od pyska w kierunku kącika pyska. Niektóre osobniki mają paski, plamy lub czerwonawy albo pomarańczowy odcień. Ubarwienie może zmieniać się w ciągu życia, np. z czarnego w stronę oliwkowego. Samice osiągają 90-120 cm i rzadko ważą ponad 300 g. Samce osiągają 60-75 cm i rzadko ważą ponad 150 g, a ich ogon jest dłuższy niż u samic, co widać już u świeżo wyklutych młodych.

Rodzaj *Boaedon* przez długi czas zaliczano do *Lamprophis*, a starsza literatura nadal używa nazwy *Lamprophis fuliginosus*. Od 2010 roku rodzaj ten został przywrócony. Jednocześnie dawny, szeroko rozprzestrzeniony *B. fuliginosus* podzielono na kilka gatunków: *B. fuliginosus* w wąskim znaczeniu ogranicza się do Afryki Zachodniej, populacje z południowej i południowo-wschodniej Afryki przypisuje się dziś do *B. capensis*, a inne populacje należą do gatunków takich jak *B. lineatus*, *B. olivaceus*,

B. angolensis i *B. perisilvestris*. Wiele zwierząt w hobby nadal sprzedaje się jako *B. fuliginosus*, choć pochodzą z populacji uznawanych dziś za *B. capensis*, a linie często nie są udokumentowane. W praktyce hodowla jest taka sama dla całej grupy, a podane tu wartości dotyczą *Boaedon* z sawann i krajobrazu rolniczego.

Gatunek jest nieszkodliwy dla ludzi. Młode bywają szybkie i skłonne do gryzienia, a zęby są długie, więc ugryzienie może pozostawić drobne, krwawiące zadrapania. Dorosłe zwykle stają się spokojne w ręku. Istnieje wiele wyhodowanych odmian barwnych i wzorów, ale niniejszy poradnik dotyczy gatunku w jego naturalnej formie.

Występowanie i środowisko

Boaedon fuliginosus w wąskim znaczeniu żyje na obszarach sawannowych Afryki Zachodniej, od Mauretanii i Senegalu na wschód przez Gwineę, Sierra Leone, Liberię, Wybrzeże Kości Słoniowej, Burkina Faso, Mali, Ghanę, Togo, Benin, Niger i Nigerię aż po Kamerun, Czad i Republikę Środkowoafrykańską.

Starsze źródła podają znacznie większy zasięg, obejmujący dużą część Afryki na południe od Sahary aż po Przylądek. Populacje te uznaje się dziś za inne gatunki. Dokładny zasięg *B. fuliginosus* nie jest ostatecznie wyznaczony, ponieważ nie wszystkie populacje zostały zbadane. Zwierzęta z południowej Afryki należą do *B. capensis*.

> **Naturalny zasięg:** Mauretania, Senegal, Gambia, Gwinea Bissau, Gwinea, Sierra Leone, Liberia, Côte d'Ivoire, Burkina Faso, Mali, Ghana, Togo, Benin, Niger, Nigeria, Kamerun, Czad i Republika Środkowoafrykańska.

ŚRODOWISKO

B. fuliginosus występuje na sawannach, w zaroślach i na skrajach lasów, a w wioskach i miastach oraz w ich okolicach, gdzie gromadzą się myszy, szczury i jaszczurki, jest pospolity. Wąż prowadzi nocny tryb życia, a dzień spędza ukryty pod kamieniami, pniami, śmieciami oraz w norach w ziemi lub w murach.

Klimat na obszarze występowania jest tropikalny, z porą deszczową i porą suchą. Temperatura w dzień przez dużą część roku wynosi 28-35 °C, a noce są chłodniejsze. Wąż poluje oportunistycznie: na jaszczurki, żaby, nietoperze, małe ssaki i od czasu do czasu małe ptaki, które dusi, owijając się wokół nich. Wiele dzikich zwierząt nosi blizny po walkach z dużą zdobyczą lub atakach drapieżników.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosły *B. fuliginosus* potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 45 × 40 cm. Większe jest zawsze lepsze, a duże samice dobrze czują się w 100 × 50 × 40 cm. Gatunek jest ciekawski, aktywny nocą i wykorzystuje powierzchnię dna, dlatego długość i szerokość są ważniejsze niż wysokość.

Terrarium musi być całkowicie zabezpieczone przed ucieczką. Węże są smukłe i na tyle silne, że przeciskają się nawet przez małe szczeliny, np. między przesuwnymi szybami, a młode są w tym szczególnie dobre. Pokrywy i drzwi muszą ściśle przylegać i dać się zamknąć na zamek.

Podłoże to warstwa co najmniej 5 cm nieimpregnowanego włókna drzewnego, wiórów osikowych lub włókna kokosowego. Gatunek chętnie kopie, a głębokie podłoże daje poczucie bezpieczeństwa. Wąż dużo je i zostawia odpowiednio dużo odchodów, więc podłoże trzeba codziennie sprawdzać i regularnie wymieniać w całości. Gazety lub ręcznik papierowy to tania alternatywa.

Urządź terrarium z dwiema ciasnymi kryjówkami, jedną w ciepłej i jedną w chłodnej części, oraz wilgotną kryjówką z torfowcem, która pomaga przy linieniu. Gałęzie, kora i korek zapewniają urozmaicenie. Zwierzęta trzyma się pojedynczo, bo są tak łapczywe na pokarm, że mogą się nawzajem zjeść.

TEMPERATURA

W terrarium musi być wyraźny gradient temperatury. W dzień panuje 24-28 °C, z około 24 °C w chłodnej części. Najcieplejsze miejsce, w którym wąż może leżeć i się wygrzewać, powinno mieć 30-32 °C. W nocy odpowiednie jest 20-24 °C i dobrze, gdy temperatura nieco spada.

Ciepło najlepiej zapewnić matą lub kablem grzewczym po jednej stronie albo promiennikiem ceramicznym lub lampą. Wszystkie źródła ciepła steruje się termostatem z czujnikiem w najcieplejszym miejscu. Termostat nie jest opcjonalny, bo nieregulowane źródła ciepła powodują skoki temperatury, które mogą zaszkodzić zwierzęciu. Mierz temperaturę dwoma

termometrami, po jednym w każdej części, i sprawdzaj, czy powierzchnia, na której leży wąż, nie nagrzewa się powyżej 32 °C.

Zwierzęta hodowlane przechodzą zimą chłodniejszy okres: punkt grzewczy jest wyłączony, temperatura nocna wynosi 18-20 °C, a dzienna 24-26 °C. Karmienie samic w dobrej kondycji mocno się ogranicza lub całkiem wstrzymuje. Zwierzęta, które nie są rozmnażane, nie potrzebują zimowania.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 40-60 %. W większości mieszkań osiąga się ją za pomocą miski z wodą i rzadko trzeba zraszać. Mierz higrometrem na środku terrarium i zapewnij dobrą wentylację, aby wilgoć nie sprzyjała rozwojowi pleśni i bakterii.

Świeża woda musi być stale dostępna w ciężkiej misce, która się nie przewróci. Wodę wymienia się codziennie. Samice chętnie składają jaja w misce z wodą, jeśli nie mają pojemnika do składania jaj.

Przy linieniu pomaga wilgotna kryjówka z torfowcem. Jeśli na wężu zostają resztki starej skóry, wilgotna kryjówka powinna stać w terrarium cały czas. Wylinka powinna zejść w jednym kawałku, a oczy po linieniu powinny być czyste.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

B. fuliginosus prowadzi nocny tryb życia i nie potrzebuje silnego światła. Stały rytm około 12 godzin światła i 12 godzin ciemności przez cały rok daje wyraźny rytm dobowy. UVB nie jest konieczne dla zdrowych zwierząt karmionych całymi ofiarami, ale można stosować słabe światło UVB odpowiadające strefie Fergusona 1-2, o ile wąż ma kryjówki w cieniu i nigdy nie jest zmuszony leżeć w świetle. Szkło i plastik blokują UVB, więc miejsce przy oknie nie daje UVB i może przegrzać terrarium.

Bezpośrednie, silne oświetlenie stresuje gatunek. Wystarczy zwykłe światło w pomieszczeniu lub lampa LED z wyłącznikiem czasowym.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Boaedon fuliginosus dusi swoją ofiarę, ma silny odruch pokarmowy i niemal zawsze je. Karmi się go całymi, rozmrożonymi myszami lub małymi szczurami, nigdy żywymi ofiarami. Ofiara powinna być mniej więcej tak gruba jak najszersze miejsce ciała węża i nigdy nie grubsza niż 1,5 raza.

- Świeżo wyklute młode dostają noworodki myszy i w miarę wzrostu stopniowo przechodzą na większe młode myszy. Młode karmi się co 5.-7. dzień.
- Dorosłe samice karmi się co 10.-14. dzień myszami lub małymi szczurami.
- Samce są mniejsze i dostają mniejszą zdobycz, np. dorosłe myszy.

Gatunek łatwo tyje, a otyłe zwierzęta słabo się rozmnażają i zapadają na choroby wtórne. Trzymaj się stałego rytmu i pozwól grubemu zwierzęciu wrócić do normalnej wagi, zamiast podawać więcej. Wąż powinien mieć zaokrąglony, ale nie tłusty kształt ciała, bez widocznego kręgosłupa. Ofiarę, której nie zjadł po kilku godzinach, należy usunąć.

Samce w okresie godowym mogą robić przerwy w jedzeniu. To normalne; po prostu oferuj pokarm raz w tygodniu. Ofiarę podaje się długą pęsetą, żeby wąż nie pomylił ręki z pokarmem.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Młode i podrostki bywają szybkie, skłonne do gryzienia i niespokojne, a przy otwieraniu pokrywy potrafią wyskoczyć z terrarium jak wypuszczona sprężyna. Dlatego otwieraj pokrywę ostrożnie, nad bezpiecznym miejscem. Większość dorosłych staje się spokojna i dobrze znosi branie na ręce, ale temperament jest indywidualny i niektóre pozostają nerwowe.

Wąż ma bardzo silny odruch pokarmowy i długie zęby. Myj ręce przed braniem go na ręce, żeby nie pachniały myszami, i unikaj manipulowania nim tuż po karmieniu. Spokojne, regularne branie na ręce wzmacnia oswojenie.

Gatunek trzyma się pojedynczo. Trzymanie z osobnikami tego samego gatunku grozi tym, że jeden wąż zje drugiego, a samce i samice trzyma się osobno, także gdy są używane do rozmnażania, żeby samica nie była kryta bez przerwy. Spotykają się tylko na krótki okres godowy.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samice są znacznie większe od samców, a ogon samca jest dłuższy i grubszy u nasady, co widać już u świeżo wyklutych młodych. Płeć można określić, wyciskając hemipenisy u świeżo wyklutych zwierząt, a u młodych i dorosłych za pomocą sondy, jak u innych węży właściwych. Obie metody powinna wykonywać doświadczona osoba.

Gatunek szybko osiąga dojrzałość płciową i to przy niewielkich rozmiarach, ale samice należy rozmnażać dopiero wtedy, gdy są w pełni wyrośnięte i w dobrej kondycji. Wiek dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany.

GODY I KOPULACJA

Gatunek można rozmnażać przez cały rok, ale chłodniejszy okres zimowy daje kontrolę nad składaniem jaj i odpoczynek dla samicy (zob. temperatura). Samica musi mieć co najmniej sześć miesięcy w roku bez krycia, ponieważ powtarzające się zniesienia obciążają organizm i skracają jej życie rozrodcze.

Samca i samicę łączy się na krótki okres godowy, a potem ponownie rozdziela. Obserwuj je podczas kopulacji, bo gatunek szybko chwyta to, co uzna za zdobycz.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja 6-8 tygodni po kopulacji, a mniej więcej dwa tygodnie przed złożeniem jaj linieje. Zniesienie liczy 5-16 jaj, a w niewoli samica może złożyć do czterech zniesień w roku. Skraca to jej życie rozrodcze, ponieważ w ciągu życia może wytworzyć tylko ograniczoną liczbę jaj: przy trzech lub czterech zniesieniach rocznie składa zapłodnione jaja tylko przez około cztery lata.

Przed złożeniem jaj daj samicy pojemnik do składania jaj: plastikowy pojemnik z otworem w pokrywie i wilgotnym torfem lub torfowcem. Bez niego gatunek często składa jaja w misce z wodą.

INKUBACJA

Jaja ostrożnie przenosi się do inkubatora z wilgotnym wermikulitem (równe części wody i wermikulitu wagowo) i małymi otworami wentylacyjnymi. Nie obracaj jaj, bo zarodek może się udusić. Wyklucie następuje po około 60 dniach w 29-30 °C.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode mają przy wykluciu 20-25 cm długości i trzyma się je pojedynczo w małych pojemnikach z kryjówką, miską z wodą i lekko wilgotnym podłożem. Pierwszym posiłkiem jest noworodek myszy po pierwszym linieniu. Rosną szybko i osiągają rozmiary dorosłe w wieku dwóch-trzech lat. Otwieraj pojemniki ostrożnie, bo młode są szybkie, mogą wyskoczyć i zrobić sobie krzywdę przy upadku.

Zdrowie i częste błędy

Boaedon fuliginosus jest odporny, a większość problemów wynika z błędów w hodowli:

- Otyłość: zbyt częste lub zbyt obfite karmienie prowadzi do słabej płodności i innych chorób wtórnych.
- Niezrzucona wylinka: zbyt niska wilgotność. Zapewnij wilgotną kryjówkę i sprawdź, czy cała skóra, także osłonki oczu i czubek ogona, zeszła.
- Infekcja dróg oddechowych: świszczący oddech, śluz z nozdrzy i pyska oraz otwarty pysk. Może wynikać ze zbyt niskiej temperatury, zbyt wysokiej wilgotności lub słabej wentylacji.
- Zapalenie jamy gębowej: zaczerwienienie, śluz i ropa w pysku.
- Roztocza i kleszcze: szukaj małych ciemnych kropek, zwłaszcza przy oczach i wargach.
- Problemy ze składaniem jaj: samica, która nie składa jaj lub jest wyraźnie chora, musi trafić do weterynarza.

Utrzymuj terrarium w czystości i często wymieniaj podłoże. Udaj się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów w przypadku braku apetytu poza okresem godowym, nieregularnego linienia, obrzęków lub trudności z oddychaniem.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/weze/boaedon-fuliginosus